

Zaujímavé časy

Silvia L. Čúzyová

Čúzyová, S. L.: Zaujímavé časy. In: *Ostium*, roč. 16, 2020, č. 2.

„Zaujímavé časy na vás!“ Tak znie najhoršia kľatba z úst obyvateľov Achátovej ríše, nachádzajúcej sa na Vyvažovacom kontinente „Zeměplochy“ v jednej z kníh Terryho Pratchetta. Pratchettove príbehy, v ktorých je vždy príjemné a inšpirujúce nájsť dočasný čitateľský azyl, sú okrem „ľahkej fantastiky“ plné láskavého humoru a brilantne prenikavých pozorovaní zákonitostí ľudskej psychiky a spoločenského fungovania. Aj u nás predstavoval život v druhej štvrtine roku 2020, v rámci celosvetovej korona-krízy, podivný sci-fi príbeh a nečakanú konfrontáciu s neznámym, nepredvídateľným a racionálne či vôľovo neovplyvniteľným dianím. Ak ste v tomto čase tak ako ja pripravovali nejakú reflexiu o umení a kultúre (ak zostalo niečo, o čom malo zmysel v tom čase písať), bolo takmer nemožné obísť premýšľanie o zvláštnostiach tejto situácie. V jednej chvíli sa zatvorili, odložili alebo zrušili aktuálne aj pripravované výstavy, koncerty, konferencie a vlastne všetky kultúrno-spoločenské podujatia, ktoré sme často mesiace organizovali a tešili sa na priateľské stretnutia, prípadné úspechy a výslednú katarziu. Zaujímavé časy! Môj korona-príbeh o výstavách, ktoré nebudú; o výstavách, ktoré budú bezo mňa; o textoch k dielam, ktoré vôbec neuvidím, mal nečakaný happyend. V predvečer už oželenej pražskej vernisáže sa český a slovenský premiér rozhodli, že otvoria spoločné hranice a po dobrodružnej jazde do vyludnenej a príjemne spomalenej Prahy sa pre mňa hneď v prvý možný deň otvorila nová post-apokalyptická výstavná sezóna. Skutočne som tam nakoniec bola? Neuveriteľné.

Moja spolupráca s českým vizuálnym umelcom Michalom Škodom sa začala v roku 2018, keď som sa ako kurátorka ocitla v Dome umění v Českých Budějoviach, ktorý (od roku 1998) kurátorsky aj organizačne vedie. Odvtedy sa zaujímam o jeho prácu, ktorá je pre mňa inšpiratívna vo všetkých svojich podobách. Myslím, že sa oplatí sledovať mimoriadne osobnosti z oblasti umenia, architektúry a fotografie, ktoré českému, slovenskému a stredoeurópskemu publiku, predstavuje v budějovickej galérii. Každé z týchto stretnutí so špičkovou podobou nielen európskej vizuálnej produkcie, môže byť pre diváka iniciačným momentom, ktorý má obrovský intelektuálny potenciál. Väčšina vystavených a pozvaných umelcov aj architektov príde do Budějovic osobne, s kúskom šťastia a odvahy je teda možné pohovoriť s nimi o ich tvorbe, premýšľaní, motivácii.^[1] Z pohľadu historika umenovedy, ktorý hľadá autentické a zmysluplné kurátorské koncepcie a inšpirácie, je pre mňa zaujímavé sledovať Škodovu kurátorskú prácu (jej vývin a premeny) ako celok, z určitej meta-roviny. Jeho kurátorské zámery nie sú explicitne deklarované, ale po 22 rokoch kontinuálnej kurátorskej činnosti, je určite možné isté línie identifikovať. Do tretice je v mojej kunsthistorickej pozornosti, samozrejme, Škodova umelecká práca. Pôvodný plán našej spolupráce bol prestaviť alebo pripomenúť jeho tvorbu slovenským divákovi (naposledy u nás vystavoval v roku 2002), ale ukázalo sa, že slovenské prostredie nie je na tento typ esenciálnej geometrickej abstrakcie pripravené. Príležitosť vyskúšať výstavnú spoluprácu prišla najprv z Čiech, čím sa však „garde“ otočilo a ocitla som na českej scéne. (Ešte vždy mám na spoločných vernisážach potrebu vysvetľovať, prečo má etablovaný český umelec slovenskú kurátorku.)

Michal Škoda (1962) je na umeleckej scéne prítomný už niekoľko desaťročí. Domácu i zahraničnú pozornosť púta jeho sústredená a subtilná umelecká tvorba, ktorá prešla v čase niekoľkými

materiálovo-formálnymi premenami. V priebehu svojich umeleckých aktivít sa postupne venoval sochárstvu, malbe, inštaláciám a site-specific intervenciám[2]. V poslednej dobe je to predovšetkým kresba, autorské knihy a objekty, ktoré sú novinkou a zároveň určitým návratom k 3D materializácii a Škodovmu sochárskemu mysleniu.

Čierne a betónové objekty, ktoré boli prvýkrát vystavené pred rokom v máji 2019 v Galérii Miroslava Kubíka[3] v Litomyšli, sú budované hmotou a prázdnom. Prázdno tu nie je absenciou niečoho, ale potenciálom a priestorom pre prítomnosť čohokoľvek. Dominuje jasne definovaný tvar, ktorý sa riadi zákonmi vyváženosti, úmernosti a stability. Umelec v nich materializoval svoje „mentálne hmoty“ a ponúka „scény pre potenciálne zážitky“. Nejde o modely alebo architektúru, ale o autonómne diela, ktoré do určitej miery pracujú s architektonickým výrazom a charakterom. Nový čierny objekt *Bez názvu 11*, aktuálne vystavený v Prahe, predstavuje oproti starším dielam tejto kolekcie redukciu stupňovitosti a zmeny v tektonickej výstavbe.

Výstava v elegantnej pražskej Sophistica Gallery[4] je však potvrdením, že ťažisko tvorby Michala Škodu stále spočíva na kresbe. Minimalizované kresby sú realizované „najjednoduchšou“ technikou ceruza a grafit na papieri. Čiernobiely kolorit, geometria, dokonalá obrazová kompozícia, skladby línií, rytmy štruktúr a rastrov, symetrie, asymetrie, prekvapivé akcenty. Precízne diela vznikajú procesom improvizácie. Jazyk geometrie je pre autora prostriedkom k dosiahnutiu určitej krásy, poriadku a harmónie. Nejde tu len o zjednodušenie, ale o očistenie tvaru až do esenciálnej podoby. Minimalizmus Škodových diel nie je len tvorivým princípom. Je možné ho vnímať ako prístup, ktorý sa dá uplatniť v ľubovoľnej oblasti života. Minimalizmus v tomto chápaní predstavuje snahu vyhnúť sa všetkému nepodstatnému a maximálne využiť čas a energiu na to, čo je dôležité. Škoda disponuje disciplinovaným duchom, cieľavedomosťou a organizovanosťou, vďaka ktorým dokáže dospieť k sústreďeniu a spomaleniu. Vedomé prežívanie každodennosti – byť naplno v prítomnom okamihu, tu a teraz – je založené na podobnom princípe ako meditácia.

Názov komornej pražskej výstavy *Přes vrstvy každodennosti* naznačuje zdroj umelcových inšpirácií, ako aj jeden z možných smerov interpretácie. Špecifické prežívanie priestoru a jeho vzťahov, vo fyzickej, mentálnej aj spirituálnej rovine, jeho plnosti a prázdna, stopy času a ne/prítomnosti človeka, sú základom pre mnohovrstevný, vibrujúci, vnútorný obsah diel Michala Škodu. Vo svojich kresbách nezachytáva jednotlivosti ani detaily, ale skôr určité celky v podobe diagramov, pôdorysov, vymedzení alebo máp. Neponúka kritické obrazy všednosti ani chaotickosť naratívnej reality. Abstraktné geometrické kresby a objekty nie sú len plodom osobitej obrazotvornosti, sú tiež výsledkom schopnosti zachovať si od mnohosti odstup, očistiť ju, transformovať rýdzu subjektivitu na možnú podobu objektivity. Darí sa mu „zastaviť a izolovať prúd javov, abstrahovať a uchovať pevnosť foriem“[5]. Abstrakcia umožňuje zachytiť nadčasovú kvalitu každodennosti v geometrickej podobe základnej protoreality. Abstrakcia tu tiež podporuje otvorenosť interpretácie. Je to jazyk bez slov.

Časť predstavenej kolekcie kresieb (*Bez názvu 19, 20, 21, 994, 1043* z rokov 2016 – 2018) reprezentuje z hľadiska pomyselnej typológie tzv. čierne kresby, v ktorých hutná matéria grafitovej čierne budovaná tisícami ťahov ceruzky v sebe uzatvára subtílné biele línie koridorov. V tzv. bielych kresbách sú dominantné prísne redukované geometrické skladby na bielom podklade papiera. V rámci tvorivej kontinuity a paralelnosti kresebných línií nie je ani jeden z týchto princípov uzavretý a čierne a biele kresby sa naďalej rodia v inovovaných podobách. Škodova umelecká rezidencia v MuseumsQuartier vo Viedni v lete 2018 priniesla expresívnejší moment – čiernu a bielu dopĺňajú v plochách i tvaroch odtiene grafitovej šedi, ktoré tieto nové kresby (subtílné) zdynamizovali (*Bez názvu 22, 23, 24, 25, 26* – 2018).

Diela Michala Škodu sa možno javia ako tiché a nenápadné, sú však pravdivé v tom zmysle, že nikdy neurobil kresbu, ktorá by nevychádzala z jeho skutočného zážitku. Teším sa veľkorysému času strávenému s týmito subtílnymi, no významovo a intelektuálne nasýtenými dielami. Vďaka

kontinuálnej spolupráci na jednotlivých výstavách a textoch mám jedinečnú príležitosť - po vlastnom stíšení, spomalení a sústredení - objavovať skryté posolstvá a vytyčovať nové interpretačné príbehy umenia.

P o z n á m k y

[1] <https://dumumenicb.cz/vystavy/archiv-vystav/>

[2]

<http://www.farnostsalvator.cz/clanek/1909/postni-vytvarna-intervence-michala-skody-18-2--3-4-2015#.XtpOZVUzaM8>

[3] <http://www.galerie-mk.cz/>

[4] Výstava trvá do 26. 6. 2020, <https://sophisticagallery.cz/>

[5] Worringer, W.: *Abstrakce a vcítění*. Triáda, Praha 2001, s. 80.

Mgr. Silvia L. Čúzyová, PhD.

Katedra pedagogiky výtvarného umenia

Pedagogická fakulta TU v Trnave

Priemyselná 4

918 43 Trnava

e-mail: silvia.cuzyova@gmail.com

Foto: archív autora

